

משרד החינוך
האגף לתרבות תורנית

מדי חודש בחודשו

עורך: אריה ונברגר

גיליון 141 – אלול תשס"א – תשרי תשס"ב

חברי המערכת: הרב אליהו אביעד, הרב אריה וינברגר, יוסף זבדיה, ד"ר יצחק יצחקי,
ד"ר אריה סטריקובסקי, מרים סמואל, ד"ר עמנואל בן נאה, נירה קרמר

סדר וגרפיקה: שושנה שחר

הוצאה לאור: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך

הדפסה: דפוס נהדר

© כל הזכויות שמורות

תוכן העניינים

5	תאריכים ומאורעות בחודש תשרי
12	מבצע אתרי מורשת תנ"ך, העם והארץ מס' 7
15	צמח החודש - עֶרְבָה
17	חומר עיוני למדריכה
19	דינים - מדיני הימים הנוראים, חג הסוכות ושמיני עצרת
22	מנהגי ישראל מהודו ועד כוש
24	לוח המודעות מס' 118 - פסוק בתשבץ
25	פעולות
25	א. חגי תשרי
32	ב. שנת השמיטה
40	ג. סיפורים קטנים על אישים גדולים - רבי עקיבא אייגר
42	ד. פרשיות השבוע - מסביב לשולחן
46	חומר עזר אור-קולי
49	פרסומי האגף לתרבות תורנית - שמיטה
51	פתרונות לתשבץ

(אירועים ואתרים)

חודש אלול

מזל החודש: בתולה.

חודש אלול הוא החודש השישי למניין החודשים מניסן. זהו החודש בו נוהגים מנהגי תשובה ונוהגים לומר בו סליחות.

התשובה נותנת לנו כוח ועוז לשוב ולהתחיל מחדש ומעוררת בלבותיהם של ישראל קרבה לאביהם שבשמים.

1. אירועים

ט' באלול כ"ט 1267 - חידוש היישוב היהודי בעיר העתיקה בירושלים בידי הרמב"ן.

כשהרמב"ן הגיע לאחר נדודים רבים לארץ-ישראל, מצא אותה חרבה ועזובה. עדיין התנהלו בה קרבות: מלכי מצרים ניסו לגרש מן הארץ את אחרוני הצלבנים, שישבו בעיקר בעכו ובסביבתה. הרמב"ן מתאר במכתבו את השממה שמצא בירושלים, שהיתה חרבה יותר מכל ערי הארץ האחרות לאחר שעברו בה המונגולים, בסך הכל גרו בה כאלפיים תושבים! ה"קהילה" היהודית מנתה שני חברים - שני אחים צָפָעים. בשבתות היו מצליחים בקושי רב לארגן מנין מבני ביתם ומאורחים שונים שנודמו לעיר. על יסוד דל זה הקים הרמב"ן את קהילתו. ראשית הלך עם שני האחים לחפש מקום מתאים לבית כנסת. רוב העיר היתה עזובה ובתיה היו הפקר. בין החורבות מצאו בית הרוס ובו עמודי שיש וכיפה קטנה. בבניין זה הקימו את בית תפילתם, לאחר שדאגו לשיפוצו. אחר כך שלחו שליחים לשכם להחזיר משם את ספרי התורה. מעתה היה שוב בית כנסת בירושלים, וכל עולי הרגל שבאו לעיר לבקר במקומותיה הקדושים - הכותל המערבי וקברות הצדיקים שבהר הזיתים - באו להתפלל בבית הכנסת של הרמב"ן. מאותו זמן שוב התחילה קהילת ירושלים לגדול, ומאז ועד היום לא נפסק היישוב היהודי בעיר. כשלוש שנים ישב הרמב"ן בארץ, הרביץ תורה והירבה לעשות למען הגדלת יישובה. הוא נפטר בעכו. יש המציינים את קברו שם. יהודי עכו קברו את מתיהם בכפר יסיף.

על-פי "חכמי ישראל בספרד", מאת אברהם שטאל

הרמב"ן - הרב משה בן נחמן - 1192-1270 - גדול חכמי ישראל בספרד בדור שלאחר הרמב"ם. תלמודי מקובל ופרשן התורה. למד לשונות ומדעים והשתלם ברפואה שבה עסק לפרנסתו.

חודש תשרי

הקדמה

מזל החודש - מאזניים, לפי שבחודש זה נדון כל העולם כולו לפי מעשיו של האדם ושוקלים במאזניים זכויות כנגד עוונות.

שלושה שמות לחודש זה: החודש השביעי, ירח האיתנים ותשרי. התורה קראתו בכל מקום החודש השביעי לפי שהוא שביעי למנין החודשים שמתחיל בניסן.

1. אירועים

א'-ב' בתשרי - ראש השנה - יום הדין לכל באי עולם מתחיל את התקופה שמכונה "עשרת ימי תשובה". ראש השנה נועד לסייע לאדם לשבור את מעגל השגרה ולבדוק את מעשיו. החלוקה של הזמן ליחידות ולפרקי זמן, מאפשרת לנו להתבונן בתקופה שחלפה על-מנת לבקר את התנהגותנו ואת אורח חיינו בתחום הרוחני, הנפשי והמוסרי, ולהסיק מסקנות מעשיות שייושמו בעתיד.

(על פי "במעגל הזמנים", המרכז הפדגוגי "בית הרב")

ג' בתשרי - צום גדליה. לאחר חורבן בית ראשון הוגלו בני ישראל לבבל, ובארץ-ישראל נשאר מעט אנשים שהיוו את דלת העם - איכרים ויוגבים. על האנשים האלה הפקיד מלך בבל את גדליהו בן אחיקם, שהיה ידידו ובעל בריתו של ירמיהו הנביא, גדליהו ריכז את כל היושבים בציון וניסה לשקם את החיים בארץ-ישראל ובתוך כך לעורר את התקווה לחידוש המלוכה בארץ.

מעמדו הרם של גדליהו בעיני מלך בבל, ובקרב היהודים היו לצנינים בקרב מלך עמון שעינו היתה צרה בשארית יהודה. הוא שלח את ישמעאל בן נתניה מזרע המלוכה ביהודה לרצוח את גדליהו. ואף כי הוגד לגדליהו שישמעאל מתכוון לרצחו לא האמין לדבר, ונרצח יחד עם עוזריו. היהודים בארץ חששו מנקמת מלך בבל וברחו למצרים, וכך נתפזרה

שארית הפליטה והארץ נשארה שממה. יש אומרים שגדליה נהרג ביום הראשון או השני של תשרי, ומפני שאין מתענים בחג, נדחה הצום למחרת ראש השנה, ועל אותו הצום אמרו רבותינו "ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלוקינו, כשם שקבעו צום על חורבן בית המקדש, כך קבעו צום על מות גדליהו".

(על פי "ספר התודעה")

י' בתשרי - יום הכיפורים.

יום הכיפורים - עיקרו מבוסס על הפסוק "ועניתם את נפשתיכם..." (ויקרא כג, כז): צום "מערב עד ערב", ביום הזה מתפנים אנו מכל דבר כדי לעסוק בתשובה ותפילה בלב שלם. ביום הכיפורים מגיעים להתעוררות רוחנית נעלה.

י' בתשרי תשל"ד (1973) - מלחמת יום הכיפורים.

המלחמה פרצה ביום הכיפורים תשל"ד ונערכה בין הימים 6 ל-24 באוקטובר 1973, והיא היתה אחת הקשות שידעה מדינת ישראל מעודה. כוחות גדולים של מצרים וסוריה פרצו את קווי ההגנה הישראליים בתעלת סואץ (קו בר-לב) וברמת הגולן. במשך מספר ימים היו לכוחות האויב הישגים, אך עד מהרה התהפך הגלגל: הסורים נהדפו מכל רמת הגולן וכוחות צה"ל כבשו מובלעת בתחום סוריה, ואילו בחזית הדרום - על אף האחיזה המצרית ברוב קו המוצבים הישראליים - הצליחו כוחות צה"ל לחצות את התעלה, לכבוש שטח גדול ממערב לתעלה ולכתר ארמיה מצרית שלמה ממזרח לה.

ההישגים הישראליים, גדולים כשלעצמם, הושמו בצל בשל ההפתעה שבהתקפה המצרית-סורית, אי המוכנות בתחומים רבים ומספר הנפגעים הגדול: יותר מ-2,500 הרוגים, 7,500 פצועים ו-300 שבויים. אחרי המלחמה, ובעיקר לנוכח מסקנות ועדת חקירה בראשות השופט אגרנט חלו שינויים גדולים בצמרת הצבאית והמדינית.

(על-פי "50 על 50", מאתיים אירועים וציוני דרך תש"ח-תשנ"ו, מרדכי נאור)

ט"ו-כ"א בתשרי - חג הסוכות.

האדם שהיה שרוי, מאז תחילת חודש אלול בחרדה של ימי הדין המגיעים לשיאם ביום הכיפורים, סמוך ובטוח בסופם כי תפילותיו נתקבלו והוא ניגש מיד במוצאי יום הכיפורים לעסוק במצוות הבנייה של הסוכה. רשאי הוא עתה לשמוח ולשמח את בני ביתו (ליתר פרטים ראה מדור "דינים").

"וביום השמיני עצרת תהיה לכם". המדרש נותן טעם לשם שמיני עצרת - אומר הקב"ה לישראל: "עצרתי אתכם אצלי כמלך שהזמין את בניו לסעודה לכך וכך ימים. כיוון שהגיע זמנם ללכת אמר בני בבקשה מכם עיצרו עמי עוד יום, קשה עלי פרידתכם" (על-פי מדרש רבה).

ושמחה זו, שאנו שמחים בשמחת התורה גדולה וחשובה היא מאוד לפני הקב"ה.

כ"ב בתשרי - שמיני עצרת ושמחת תורה.

במקורות נקרא החג בשמות שונים: "יום טוב אחרון", "יום טוב שני", "יום הספר", "יום סיום הספר", "תשיעי עצרת" (בחז"ל), "יום שני של שמיני עצרת", "יום תשיעי ספק שמיני לחג" ו"יום הברכה". שם אחרון זה ניתן לחג בגלל ברכת משה שבפרשת "וזאת הברכה" ובגלל ברכת שלמה (במלכים א', ח, כב) שברך את העם ביום זה כשחנך את בית-המקדש שבנה.

בחג מציינים את סיום הקריאה בספר התורה בבית-הכנסת. חג זה נחוג על-פי מנהגים שנוצרו על-ידי העם בתפוצותיו השונות ובמשך הדורות האחרונים. לידתו של החג היא בתקופת האמוראים בבבל, ומשם הוא התפשט לכל תפוצות ישראל. בבבל חילקו את התורה לחמישים וארבע פרשיות, כמספר השבועות בשנה מעוברת (בשנה רגילה היו מצרפים מספר פעמים שתי פרשיות). כך קרה, שאת הפרשה האחרונה בחמשת חומשי תורה, פרשת "וזאת הברכה", קראו תמיד ביום כ"ג בתשרי, ואז ציינו את המאורע בשמחה בחגיגה גדולה, שהתפתחה מאוחר יותר ל"יום שמחת תורה".

בארץ-ישראל לעומת זאת, חילקו את התורה למאה חמישים וחמישה "סדרים" וגמרו לקרוא את כל התורה רק אחת לשלוש שנים או אחת לשלוש שנים ומחצה. גם בארץ-ישראל ציינו את מאורע סיום קריאת התורה בשמחה ובחגיגה, אלא שלפי מנהג זה לא זו בלבד שיום הסיום לא היה יום קבוע בשנה, אלא שבכל קהילה גמרו לקרוא ביום אחר, ובאותו יום שגמרו לקרוא ערכו חגיגת סיום.

לאחר שחרב היישוב היהודי בארץ-ישראל, התפשט בכל מקום מנהג הקריאה בתורה כפי שנקבע בבבל וכפי שמקובל בימינו וסיומו ביום כ"ב בתשרי בארץ-ישראל וביום כ"ג בתשרי בתפוצות.

המנהג לערוך הקפות ביום שמחת תורה נפוץ רק מהמאה השש-עשרה ומוצאו כנראה בצפת בימי האר"י. לפי מנהג זה מוציאים את כל ספרי התורה מארון הקודש וסובבים אותם ואיתם שבע הקפות סביב הבימה כשהקהל רוקד ושר לפנייהם.

על-פי "מועדי ישראל", מאת יואל רפל

2. אתרים

כ"ה בתשרי ת"ש (1939) - ייסוד קיבוץ בית הערבה.

בית הערבה הקדום

בית הערבה היתה עיר בתקופת המקרא בגבול שבט יהודה בדרום ובנימין בצפון, כפי שמובא בתיאור גבול יהודה "ועלה הגבול בית חגלה ועבר מצפון לבית הערבה" (יהושע טו:ו), ממנה בא כנראה, אחד מגיבורי דוד, אבי עלבון הערבתי.

בית הערבה נמצאת כ-370 מ' מתחת לפני הים התיכון ומרוחקת כקילומטר אחד מהירדן במזרח וכ-3 ק"מ מים המלח בדרום.

בשנת 1934 הרחיבה חברת האשלג את מפעלה והקימה, בנוסף למפעל בצפון ים המלח מפעל בדרומו. בין עובדי המפעל היו קיבוצניקים שנשאו בלבם חלום להתיישב בסאפיה שנמצאת מדרום-מזרח לים המלח, ואף ניסו לגבש תכנית עם האמיר עבדאללה (בטרם היותו מלך ירדן), אך הבריטים, בהתאם למדיניות "הספר הלבן" של שר המושבות צ'רצ'יל בשנת 1922 התנגד והיוזמה נעצרה.

אותם החלוצים חזרו וניסו להקים יישוב בעזרת הקיבוץ המאוחד, הפעם בצפון ים המלח על האדמה המלוחה של חברת האשלג. יישוב זה היה אמור להיות בית ומשענת לקיבוצניקים שעבדו באזורי צפון ים המלח ובדרומו. לאחר משא ומתן עם חברת האשלג ומנהלו נובמייסקי, הצליחו להשיג אישור. אל החברים הראשונים הצטרפו בוגרי הכשרות "המחנות העולים" מקיבוצים שונים. התנאים היו קשים. "זבובי חול" עטו על החברים בהמוניהם ו"שושנת יריחו" פצעה את הפנים והידיים.

על אף פרוץ מלחמת העולם השנייה חלמו החלוצים הראשונים של בית הערבה והאמינו שיכבשו את הערבה והמלח וגם יקימו חברה חדשה וצודקת.

חברי היישוב נקראו "חוגיסטים" על שם ראשוני החוגים בתל-אביב והקבוצה נקראה בשנים הראשונות "קבוצת החוגים בצפון ים המלח". תחילה התייחסו אליהם פועלי מפעל האשלג בחשדנות. הם לא האמינו שתפתח חקלאות באדמה המלוחה באזור ים המלח וחשדו שמנהל חברת האשלג נובמייסקי, הביאם למקום כדי לדחוק את רגליהם של הוותיקים ולנשלם מעבודתם. במרוצת הזמן נעלמו החשדות ובמקומם צמחו ידידות וכבוד הדדי בין איש לרעהו.

קו מים זמני הונח והעלה מים מהירדן אל קרבת האוהלים של החברים, חלקת אדמה נשטפה והוחל בגידול ירקות.

עקב הגבלות משפטיות שחלו על חברת האשלג, חברי בית הערבה לא יכלו להירשם כאגודה שיתופית משפטית, דבר שמנע מהם קבלת הלוואות מהסוכנות ומהבנקים.

לאחר שאיטליה נכנסה למלחמת העולם השנייה נגד בעלות הברית, ההאפלה הוחמרה

וחברי הקיבוץ עברו עם חפציהם למכתש מסוים שבו לא נשקפה סכנה של הדף אווירי בעת הפצצה באזור. המכתש כונה "עמק הבכא" כי היו בו הרבה זבובי חול עוקצניים ומדירי שינה.

בתום המלחמה, בעבודה מסורה למרות הקשיים, הפכו הצעירים במשך זמן קצר את הערבה המלחה לרצועת ירק ומטע. הם גם הכשירו בה בריכות דגים. עקב התנאים האקלימיים, הבכירו הפירות והירקות של הקיבוץ והתפרסמו בשוקי הארץ ובמיוחד העגבניות שנקראו בשוק "עגבניות ים המלח". חברי בית הערבה פיתחו יחסי שכנות טובים עם ערביי יריחו ועבר הירדן.

בתקופת טרום הקמת המדינה הגיעו מעפילים לקיבוץ בעזרת המוסד לעלייה ב'. סופר שיום אחד הגיעו שישה בחורים לשפתו המזרחית של הירדן. השומרים בעמדה העבירו את הירדן הם "נבחנו" אם הם יהודים כפי שטענו על-ידי אמירת "שמע ישראל".

בשנת תש"ו (1946), כדי למנוע כניסת צבאות ערב לאזור פוצצה ה"הגנה" את הגשרים המחברים את ארץ-ישראל המערבית למדינות השכנות ("מבצע מרכולת"). בין האחראים לפעולה היה חיים כידוני (לימים חיים בר-לב). פעילי ההגנה הצליחו לברוח לקיבוץ רמת רחל לפני שהגיעו הבריטים. הצבא הבריטי הקיף את בית הערבה וערך בו חיפושים ונלקחו עצורים למחנה המעצר בלטרון. ראוי לציין שהשבויים בדרכם ברחובות ירושלים צעקו "אנחנו מבית הערבה" ושרו שירי מולדת.

בכ"ט בנובמבר תש"ח (1947), החליטה עצרת האו"ם על חלוקת הארץ לשתי מדינות - יהודית וערבית. לפי תכנית החלוקה היו בית הערבה וחבל צפון ים המלח בתחום המדינה הערבית. למחרת פרצו מהומות בכל הארץ ובכלל זה בירושלים, דבר שאילץ את המשאיות של חברת האשלג לנסוע בשיירות עם אוצרות ים המלח לירושלים.

באפריל 1948, לאחר הריגתו של עבדול קאדר אל חוסייני, ראש הכנופיות בקסטל, הפסיקו השיירות לנסוע וחברי בית הערבה לא מצאו דרך לשווק את תוצרת הקיבוץ.

הספקות לגבי עתיד היישוב החלו לכרסם בלב התושבים והחברים תפסו שהקיבוץ חולש על ציר תנועה מרכזי של הלגיון הירדני בין רבת עמון לירושלים ולכן הלגיון מתכוון לכבוש. לאחר זמן קצר סגרו הירדנים את ברזי המים מאזור סאפיה למחנה חברת האשלג, והפעלים שחשבו לתומם שמדובר בתקלה טכנית, יצאו לתקן את ה"תקלה" ונלקחו בשבי לכלא בעבר הירדן. מנהל המפעל נובמייסקי טס לרבת עמון כדי לטפל בשיחורום ולהידבר עם השלטונות על עתיד המפעל לאחר המלחמה.

לבסוף בני בית הערבה נאלצו לפנות את קיבוצם. הם העמיסו את ציודם על ה"מאעונות" (סירות גרר) והפליגו לסדום, שם השתלבו בהגנה על המקום.

חברי בית הערבה קיוו לחזור לביתם, אך הסכמי שביתת הנשק מנעו זאת והם עלו לגליל המערבי, שם הקימו שני קיבוצים "כברי" ו"גשר הזיו".

בשנת 1980 הוקמה היאחזות נח"ל במקום שהתאזרחה. ענפי המשק העיקריים בה: תמרים, כרם, גידולי שדה, פונדק דרכים, שותפות בפארק המים "אטרקציה" שבחוף קלי"ה.

ביבליוגרפיה

- אריאל - אנציקלופדיה לידיעת ארץ ישראל.
- סיפורי קיבוצים - בעריכת זאב ענר, משרד הביטחון הוצאה לאור.
- כל מקום ואתר - בהוצאת כרטא.

חברת האשלג

חברה להפקת אשלג מים המלח שנוסדה בשנת 1929 ביזמת משה נובמייסקי וקיבלה זכיון ממשלת המנדט הבריטית להפיק אשלג וחומרים אחרים מים המלח. בשנת 1930 הוקם מפעל האשלג בצפון ים המלח - בקל"ה ובשנת 1933 הוקם מפעל שני בסדום שבדרום ים המלח. התוצרת ממפעל סדום הועברה בסירות אל המפעל בצפון ומשם נשלחה במשאיות לירושלים ואל נמל חיפה ליצוא לחוץ לארץ.

במלחמת העצמאות ננטש מפעל האשלג בצפון ים המלח והמפעל בדרום שותק בשל פעולות המלחמה והיה מנותק מהיישוב בעברי בארץ ישראל.

בתום המלחמה הוקמה חברה חדשה שרוב מניותיה בידי ממשלת ישראל ושמה כיום מפעלי ים המלח.

(על-פי "לקסיקון ציוני", אפרים ומנחם תלמי, ספריית "מעריב")

חידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מס' 12

ד"ר עמנואל בן-נאה

נא לזהות את היישובים והאישים הקשורים ישירות או בעקיפין לחודשי אלול-תשרי המרומזים בשאלות/חידות הבאות, ולנסות לאתר את היישוב במפה האילמת, לכתוב משפט או שניים על חשיבותם ולשלוח למערכת עד סוף חודש תשרי. יזכה בפרס המצליח לפתור את כל החידות.

1. בארץ הולדת אבי האומה נולדתי וכבר בגיל צעיר בים התלמוד שחיתי מורה הוראה בתורה הייתי וספרי הלכה כתבתי. ולכן מוכר אני וידוע בשם ספרי שקשור לבניהו בן יהודע... נפטרת בחודש אלול לפני 92 שנה.
2. ומפת ארצנו מה היא מספרת על חודש אלול! אני הוא הבכור למושבים בישראל. נולדתי בעמק יזרעאל וצורתי מעגל ועוד רמוז: באותיות שמי מצויה תפילה חגיגית ידועה.
3. - ומי אני? לא רחוק ממקומי הגיע הצעיר ששבר את מצבת הבעל מפקד מוזר היה שנסקו כדים, לפידים ושופרות שמי, ואני קיבוץ, כשם המעיין הקשור באותו מפקד.
4. אני הוא זה אשר עזב את בירת ממלכה גדולה ובא לעיר אשר בהריסות כוסתה, מתנכלים היו גם היו ואפילו "שותפות" בעבודות שיקום הציעו אבל הוא, ביום וגם בליל, הקים החומה וכל זאת לפי כ-2440 - שנה. וזאת בכ"ה באלול, בדיוק.

מי זה הוא?

9. תתפלאו בוודאי! אני יליד בוסניה.
כמו רבים וטובים גם אני את מולדתנו
אהבתי,
ההבדל ה"דק" ביני לבין רבים אחרים
היה
שאת אהבתי לתכניות מעשיות תרגמתי.
אבל, עצוב לומר זאת, גם תופשיש
התורה
בארץ וגם בגולה, לא עזרוני.
שמי הפרטי כשם אחד מבני יעקב שגילה
מנהיגות.
בחודש זה נפטרתי וזה קרה לפני 123
שנה.
5. האיש אשר עזב גולה עוד בטרם אומללה,
עשה דרכו לארץ אך סיוס המסע הוא תעלומה.
בצורת סיפור מעניין לנו גילה,
מלך וממלכה שליחות נסתפחה.
ואגב הסיפור פרש כמגילה
עיקרי אמונה וסיפור עברה וגם עתידה.
וכל זאת לפני כתשע מאות השנה.

רשמו נא לפניכם:

6. נלחמתי, ובהצטיינות, בצבא הצאר הרוסי,
כך גם עשיתי בשורות הצבא הסובייטי.
ב"הגנה" חלק פעיל מאוד נטלתי,
את "הנוודת" את הפו"ש, את הפו"ם הקמתי
וכך בפלמ"ח וכך גם בצה"ל.
שמי הפרטי כשם האב הנעקד
ושם משפחתי משובץ באמירתו:
"ראה ריח בני כריח ה...".
10. מצרפת המטופחת לארצי המוזנחת
באתי,
כאן מוסד חינוכי מיוחד במינו הקמתי.
אפילו השולטן תרם את חלקו
וגם הנדיב לא מנע את ידו.
דורות של חקלאים ובעלי מלאכה
העמדתי
וזאת על אף התנגדות חרדית בזמנה
בשיטחי נולדה ה"דוידקה"
רמוז נוסף שמי הפרטי כשם אחד האבות
ושם משפחתי שומר בתוכו שורש הקרוב
לש.מ.ר.

ומה צופן לנו חודש תשרי?

7. ניתן כמעט לומר שירת נשמת כל חי פיעמתני,
מעלות ומורדות רבים ידעתי.
מעכו בעצם יום השבת נמלטתי,
מפני מצור שהטיל עליה גנרל צרפתי.
מה חבל רק שחסידי-שוטים שלי
מלכלכים כל פינה בארצנו בגרפיטי.
8. קדמתי לקודמי בכמה עשרות שנים,
ימי ולילותיי בעמקי תורה צללתי.
לעירי הודבק התואר ירושלים,
שגם אני אליה יצאתי ולדאבוני חזרתי.
אל מול החסידות, מתוך חששותי, ניצבתי
ובלהטו של נביא מאוד ידוע,
ששמי כשמו, את המערכה ניהלתי.

פתרונות למבצע אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מס' 11

1. גוש עציון
2. שדות ים
3. תל-אביב
4. שלושת המצפים : רביבים, בית אשל וגבולות
5. דייר נחמה ליבוביץ
6. הרב אריה לויין
7. הרב יוסף קארו
8. אלי כהן
9. אורי צבי גרינברג
10. יצחק בן-צבי

הזוכים בחידון מס' 11:

1. יוסף ניצן - רחובות
2. דייר אברהם ותמר שלו - בית גמליאל
3. שלמה כ"ץ - ירושלים
4. דייר אברהם גוטליב - תל-אביב.

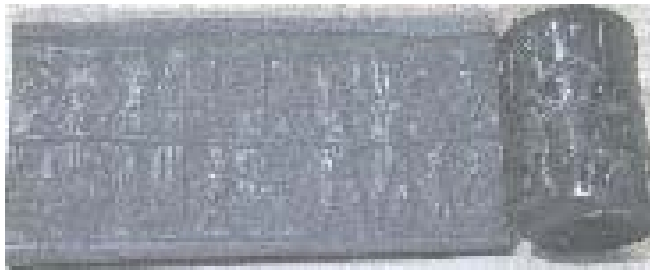
מאוסף מוזיאון ארצות המקרא, ירושלים

מאת יהודה קפלן

חותם גליל מסופוטמי

חותם גליל מהתקופה האכדית העתיקה (2254-2154 לפנה"ס), המתאר דמויות עובדות בנייה. מקור המוצג במסופוטמיה, היא הארץ המשתרעת בין נהרות הפרת והחידקל (שטח הנמצא כיום ברובו בתחום עיראק), והוא שימש כחותם אשר גולגל על לוחות חומר (טיין) רך.

הדמויות המתוארות בטביעת החותם הן אלים, וזאת על פי כתר הקרניים שעל ראשיהן והכוכב,

שני סמלים מקובלים לתיאור אלוהויות באמנות המסופוטמית. משמאל מתואר אל העולה בסולם ונושא על ראשו סל המשמש לנשיאת חומר בנייה, המכונה סֶבֶל באכדית והשווה נבואת הנחמה של הנביא ישעיהו ליהודה,

בהתייחס לאשור: "והיה ביום יסור סֶבֶלו מעל שכמך ועָלו מעל צוארך וגו' " (ישעיה י', כז). חותם זה מעניק אפוא משמעות חיה לפסוק זה.

נשוב לתיאור החותם: לעבר האל רוכן אל נוסף הניצב על מבנה. בצידו השני של המבנה מתואר אל המשליך לבנה לעבר אל נוסף הרכון כלפיו. מימינם מתוארים שני אלים נאבקים ואל נוסף המושיט ידיו כלפי מעלה. מימין לדמות זו, מתואר אל המלבן לבנים בתבנית, ומעליו אל האוחז כלי עבודה הנראה כמו את חפירה. נראה כי סצנה זו קשורה במסורת מסופוטמית ותיקה שביטויה המובהק מופיע במיתוס הבריאה הבבלי "אֶנוֹמָה אֶלִיש", המספר על נצחון האל מֶרְדוּךְ, שבעקבותיו בנו עבורו האלים את העיר בבל ומקדשיה, וזהו אולי התיאור הנראה בטביעת החותם. על פי האמונה הבבלית, בריאת העולם התרחשה בראש השנה שחל בראשיתו של חודש ניסן, וביום זה נהגו לקרוא את המיתוס, ואולי אף להמחזו, במקדשו של האל מֶרְדוּךְ בבבל מידי שנה, כחלק מחגיגות ראש השנה הבבלי.

מדוע חל ראש השנה היהודי בתשרי?

במסכת ראש השנה נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע האם נברא העולם בחודש ניסן או בחודש תשרי וכפועל יוצא מכך באיזה משני החודשים האלה תבוא הגאולה העתידית.

בתפילות בימינו שולטת התפיסה כי ראש השנה הוא יום בריאת העולם, ויום התמלכותו של הקב"ה עליו. אחד מטעמי מצוות תקיעת שופר שמביא ר' סעדיה גאון היא: "מפני שהיום (ראש השנה) תחילת הבריאה שבו ברא הקדוש ברוך הוא העולם ומלך עליו. וכך עושים המלכים שתוקעין לפנייהם בחצוצרות... להודיע ולהשמיע בכל מקום מלאכתם". רעיון זה מובע בתפילת ראש השנה במילים "היום הרת עולם", כלומר, העולם "נולד" ביום זה.

הביטוי "הֶרַת עולם" מופיע בירמיהו כ', יז, אלא שבמקור ירמיהו, כאיוב, מתמרמר על לידתו וקיומו בעולם: "ארור היום אשר יִלְדֵתִי בו... אשר לא מוֹתַתֵּנִי מרחם ותהי לי אמי קברי ורחמה הרת עולם". הביטוי "ורחמה הרת עולם" מבטא במקור הריון נצח, אולם המשמעות של "עולם" בתפילה איננה "נצח" אי אם "תבל" ולפיכך הכוונה היא ליום בו נולד העולם. משמעות זו משתקפת גם בשם החודש תשרי, הגזור מן המילה האכדית "תִּשְׁרִת", שמשמעה ראשית.

שמות החודשים העבריים, כמו גם שיטת חישוב הלוח העברי הנהוגה כיום, מקורם בלוח השנה המסופוטמי, שאומץ על ידי הגולים היהודים בבבל. יעידו על כך שמותיהם השונים של החודשים הנזכרים במקרא: בתורה ובנביאים ראשונים החודשים ממוספרים החל מניסן שהוא החודש הראשון, או לחלופין נקראים בשמותיהם הקדומים, כדוגמת: "חודש זו" (מלאכים א' ו', א), "ירח בול" (שם, לח), "ירח הָאֶתְנַיִם" (שם, ח', ב). לעומת זאת, בספרי התנ"ך מתקופת שיבת ציון ואילך (כגון: זכריה, אסתר, עזרא ונחמיה), מופיעים החודשים בשמותיהם המוכרים כיום.

ריבוי ראשי שנים הינה תופעה המוכרת אף מן המסורת היהודית: "ארבעה ראשי שנים הם: באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים. באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה. ר' אלעזר ור' משעון אומרים: באחד בתשרי. באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות. באחד בשבט ראש השנה

לאילו, כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים בחמישה עשר בוי" (רה"ש פרק א', א'). קיימת זיקה ברורה בין ראשית השנה ובין העונות החקלאיות: תשרי הוא החודש שבו מסתיים מחזור חקלאי אחד, ומתחיל מחזור חדש, ואילו ניסן מציין את סיומה של עונת הגשמים ותחילתו של קציר השעורים. שניות זו באשר לשאלת ראשיתה של השנה באה לידי ביטוי אף בימינו. מחד, אנו מציינים את ראש השנה בא' בתשרי. מאידך, עיבורו של חודש אדר שב ומזכיר לנו כי בזמנים עברו היה הוא האחרון בין חודשי השנה.

אִיפָּה

הקריאה "אִיפָּה" היא דרישה לבדוק כל פעם מחדש את מקומנו ותפקידנו בעולם כבני-אדם חיים, חושבים, בוחרים ומחליטים. אדם הראשון זכה שהאלקים יפנה אליו, אבל כל אחד מאתנו חייב לעורר לבדו את מצפונו הפנימי ולשאול את עצמו "אִיפָּה". אין זו משימה קלה. הזמן זורם מבלי להיעצר ולו אפילו פעם אחת. שגרת החיים אף היא תורמת את חלקה. הימים והשנים עוברים וחולפים להם ולא מזדמנת נקודה בזמן שנמצאת "ראויה" או "מתאימה" לעריכת חשבון-נפש אישי.

מאה קולות

מסירות נפש תחת איומי האינקויזיציה

מעשה נורא שקרה בארץ ספרד לאחר הגירוש. היו שם רבים מישראל שקיבלו עליהם דת הנוצרים מפני האונס. מגדולי המלכות היו ומעשירי הארץ, והיה קשה עליהם לעזוב את כל יגיעם ולנדוד למרחקים ברעב ובחוסר כל, לכן המירו דתם בגלוי, ובלבם נשארו נאמנים לה' אלקי אבותיהם והשתדלו לקיים מצוותיו ככל אשר יכלו לעשות בסתר.

וביניהם אחד בשם דון פרננדו אגולר, שהיה מנצח בתזמורת המלכותית בברצלונה.

הגיעו ימי אלול וקרוב יום הדין וכלתה נפשו לשמוע קול שופר בראש השנה. ואיתו רבים מאחיו שגם נפשם משתוקקת לאותה מצווה.

מה עשה? פרסם ברבים שביום פלוני (ואותו יום - ראש השנה היה) יקיים קונצרט שבו ישמיע נעימות בכלי תרועה שונים ממנגינותיהם של אומות שונות...

רבים היו שם מן האנוסים שבאו לשמוע קול שופר וכל תאוותם ניתנה להם. נשמעו שם מנגינות רבות ושונות בביצוע של מנגנים שאינם מבני ברית ונשמע גם קול תרועת שופר, תקיעות, תרועות ושברים, ככל מצוות היום, בניגונו וניצוחו של דון אגולר בעצמו, ואין איש מאנשי הכמורה שם על לב.

אמר חכם אחד: מעולם לא הצליח אדם לבלבל את השטן בתקיעותיו, כדון אגולר בשעתו. כל שליחי השטן היו שם, גדולי הכמורה והאינקויזיציה, כולם שמעו וראו ולא ידעו מאומה...

על-ספר "התודעה", אליהו כי טוב

“בג'רבה לא תיקנו גגות”

הסוכנות היהודית שלחה שד"ר (=שליח דרבנן) לטוניס להעלאת יהודים לארץ-ישראל. יהודי ארץ זו, קיבלוהו בחום וברגש וצימאון רב לסיפוריו על ארבע ארצות הקודש בארץ-ישראל.

לכהנים בג'רבה מסורת קדומה כי גלו בחורבן בית ראשון על-ידי נבוכדנאצר והביאו עמם אבן מאבני המקדש המשוקעת בבית הכנסת העתיק אלג'ריבה.

השד"ר הופתע והתפעל מיהודי ג'רבה, מהכנסת האורחים המרגשת, כיד המלך, משפתם הרהוטה בעברית, ומהעיתון שהוציאו, "שפתנו" שמו.

בעודו יושב ומקשיב, התבונן בתקרה והנה היא דולפת מים. למה אינם מתקנים את הגג? שאל בתמהון (אף שמדרך הנימוס היה חייב להחריש) ובעל הבית עונה בפשטות, כמובן מאליו - "אצלנו יש מסורת רבת שנים בקהילה - לא מתקנים את הגגות". אמר ולא הוסיף.

הבין השד"ר, כי תיקון הגג, מבטא התקשרות, קביעות, נוחות מן המקום והם רק זמניים כאן, "אנו בדרך... בדרך... גם אם נתמהמה מאות בשנים, אנו אורחים עד שנגיע הביתה לארץ אבותינו".

שמע השד"ר ונפעם.

בעריכת שמעון עזר

מה המכנה המשותף בין בניית סוכה ברחבי העולם לבין בניית בית יהודי בג'רבה?

א. מדיני הימים הנוראים

חודש אלול הוא חודש שבו נפתחים שערי שמים לרחמים ולסליחות. שלוש דרכים, מונים מקורותינו, יש בהן כדי להעביר את רוע הגזירה: **תשובה, תפילה וצדקה**. התשובה הזאת מועילה רק לעבירות שבין אדם למקום. על עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר, עד שיפייס את חברו. ויהא אדם מוחל לו בלב שלם. החל מראש חודש אלול עד שמיני עצרת נוהגים לסיים את תפילת שחרית וערבית ובתפילת מנחה (בקהילות מסוימות) במזמור "לדוד ד' אורי" (פרק כז בתהלים), שתוכנו משקף את המשאלות לקרבת ד', לסליחה ולכפרה. בראש השנה שוקלים את זכויותיו ועוונותיו של כל אדם. לכל אדם ניתנת האפשרות לחזור בתשובה עד יום הכיפורים. מצוות ומנהגים רבים הנוהגים בראש השנה נותנים ביטוי למהותו של היום (אכילת מאכלים סמליים, תקיעת שופר, תשליך, ברכות ואיחולים לשנה טובה).

יום הכיפורים

יום הכיפורים הוא היום הקדוש והמקודש ביותר בעם ישראל. ביום זה מרגיש כל יהודי את ייחודו של עם ישראל. העם כולו שובת ממלאכה ומרבית היום שוהים בבית-הכנסת בתפילות ובתחנונים. יום כיפור הוא היום המסיים את עשרת ימי תשובה. ביום הכיפורים אנו מענים את נפשותינו. לא אוכלים ושותים, לא רוחצים, לא סכים בשמן ותמרוקים, לא נועלים נעלי עור ולא מקיימים יחסי אישות ("חמישה העינויים"). אופיינית ליום הכיפורים היא הוידוי, שריד מתפילתו של הכהן הגדול ביום הכיפורים כשבית המקדש היה קיים. אחרי חורבן הבית קבעו חז"ל שעל כל אדם מישראל להתוודות.

ב. מדיני חג הסוכות

בחג הסוכות אנו מצווים לשבת בסוכה שבעת ימים.

- גובה הסוכה צריך להיות לא פחות מעשרה טפחים ולא יותר מעשרים אמה. רוחב הסוכה צריך להיות לא פחות משבעה טפחים על שבעה טפחים (בערך 60 X 60 ס"מ).
- **הערה:** הטפח הוא 8 ס"מ והאמה היא 48 ס"מ.
- סוכה חייבת בשלוש דפנות, שיכולות לעמוד בפני רוח מצויה. צריך שהצל יתפוס משטחה יותר מאור השמש (**צלתה מרובה מחמתה**) ושלא יסתיר את אור הכוכבים בלילה.
- אין מסככים את הסוכה אלא בדברים שהם גידולי קרקע, אך לא בדברים הנאכלים (פירות וירקות). בדרך כלל משתמשים בענפי עצים.
- מצוות **"נוי סוכה"** היא לקשט את הסוכה בקישוטים, בכלים נאים ובשבעת המינים שבהם נשתבחה ארץ-ישראל.
- בחג הסוכות בערב לאחר צאת הכוכבים כשחוזרים מבית-הכנסת, נכנסים לסוכה ומברכים **"לישב בסוכה"**, בעת הקידוש על היין. כמו כן מברכים ברכת **"שהחיינו"**. בשאר הימים מברכים רק ברכה **"לישב בסוכה"**.
- יש לאדם לאכול ולשתות בסוכתו, ללון בה ולעשות בה את ימי החג.
- נוטלים ארבעת המינים: לולב, אתרוג, הדסים וערבות בכל יום מימי החג (חוץ משבת). בפעם הראשונה מברכים ברכת **"שהחיינו"** לאחר ברכת **"על נטילת לולב"**.
- אוגדים את הלולב עם ג' הדסים לימין שדרתו ובי' ערבות לשמאלו. מחזיקים באתרוג ביד שמאל ובלולב ביד ימין. שדרתו של הלולב צריכה להיות גבוהה טפח מקצה ההדסים והערבות.
- אף-על-פי שבכל החגים מצווים אנו על השמחה, **בחג האסיף** מצווים אנו עליה כפליים.
- בליל השישי של חג הסוכות יש נוהגים להיות ערים כל הלילה ולעסוק בתורה ואומרים **"תיקון ליל הושענא רבה"**, וב**"הושענא רבה"** מקיפים את הבימה שבע פעמים עם הלולב ומרבים בתפילות על המים. לבסוף מניחים את הלולב ומקיימים מנהג נביאים שהוא **חיבוט ה' ערבות על הקרקע**. כמו בדי' המינים, יש המהדרים לקחת ערבות מהודרות כשם שלוקחים אתרוג והדסים מהודרים כדי לקיים את האמרה **"זה א-לי ואנוהו"** (זה הא-ל שלי ואני אכבד אותו בדבר יפה). מקובל שב**"הושענא רבה"** נחתם סופית דינו של אדם.
- לאחר קיום מנהג חיבוט הערבה לא ישים את הערבות במקום שיבואו לידי ביזיון.

ג. מדיני שמיני עצרת

- בקידוש ליל החג אומרים ברכת "שהחיינו" ו"שמיני חג העצרת הזה".
- בלילה וביום מוציאים את כל ספרי התורה מארון הקודש ומקיפים עמם שבע "הקפות" סביב הבימה ובכל הקפה רוקדים ושרים ואומרים פיוטים בשמחה גדולה.
- יש נוהגים לקרוא בתורה בליל שמחת תורה. בקריאת התורה בשחרית קוראים פרשת "וזאת הברכה" ומעלים את כל הציבור ואף את כל הילדים לברך על התורה ("כל הנערים").
- קוראים לתלמידי חכמים לסיים ולהתחיל את התורה. המסיים נקרא "חתן תורה" והמתחיל נקרא "חתן בראשית". ומתחילים לקרוא מבראשית עד סוף פרשת "ויכולו" כדי להראות שחביבה עלינו התורה.
- בתפילת מוסף אומרים תפילת הגשם ומזכירים "משיב הרוח ומוריד הגשם".
- יש הנוהגים לעשות הקפות שניות במוצאי החג.

תפילת הגשם

יום שמיני עצרת עומד בפתחה של עונת הגשמים, וזה בזמן שבו נקבע להתפלל על הגשם. אמנם המשנה קובעת, ש"בחג נידונים על המים" ר"חג" הוא חג הסוכות, ולפיכך ראוי היה לבקש את הגשם כבר מהיום הראשון של חג הסוכות. אבל חז"ל קבעו להתפלל על הגשם רק מיום שמיני עצרת. בכל שבעת ימי חג הסוכות מוזכר עניין הגשם ברמזים בלבד: בארבעת המינים הגדלים על המים, בניסוח המים על גבי המזבח, בהקפות, בערבות שמקיפים בהן את המזבח, ועוד. רמזי הגשם נעשים ברורים ביותר לקראת סוף החג - בהושענא רבה, בסוף ההקפות. הזכרת הגשם בפירוש אין בכל ימי חג הסוכות, וכל כך למה? משום ש"הגשמים בחג סימן קללה הם", כי אין אז אפשרות לקיים את מצוות הישיבה בסוכה (בגשם). ובלשון חכמים במשנה: "משל למה הדבר דומה? לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפר לו קיתון על פניו" (סוכה כח ע"ג). לכן מזכירים את הגשם רק בשמיני עצרת, שאז יוצאים מן הסוכה. גם בשמיני עצרת עדיין אין מבקשים שהגשמים ירדו מיד, רק מזכירים אותם במילים "משיב הרוח ומוריד הגשם" בברכת "אתה גיבור" שבתפילת העמידה. הבקשה מה' שיוריד את הגשמים נאמרת רק לאחר שבועיים, מיום ז' במרחשון, כדי שיוסיקו עולי-הרגל, שעלו לירושלים לחג הסוכות, לחזור לבתיהם לפני ירידת הגשמים. לאחר תאריך זה שואלים על הגשמים בברכת "ברך עלינו" שבתפילת העמידה במילים "ותן טל ומטר לברכה". בחוץ לארץ נאמרת הבקשה להורדת הגשמים רק לאחר כחודשיים (ב-5 או ב-6 בדצמבר).

על-פי "מועדי ישראל", מאת יואל רפל

1. סרח בת אשר בפרס

בראש חודש אלול עולים לקברה של סרח בת אשר בן יעקב.

סרח, לפי המדרש הייתה בת חורגת של אשר. היא חייתה וגדלה בבית יעקב ועלתה במעלת הצניעות והחסידות והייתה הראשונה להודיע ליעקב כי עוד יוסף חי, ולכן ברכה יעקב בחיים נצחיים. סרח הודיעה למשה רבנו היכן קבור יוסף, כי רק היא נשתיירה מאותו הדור (סוטה יג). נוצרו סביבה אגדות שונות. בכל מקום שנוכר סתם אשה חכמה כמו האשה החכמה שהצילה את העיר אבל בית המעכה, בעצתה למסור את ראש שבע בן בכרי ליואב, שר צבאו של דוד (שמואל ב: כ, טו-כב). לפי מסורת אחרת, הוגלתה עם הגולה של נבוכדנצר והובאה לבבל ומשם לעיר איספהאן שבפרס ושם נמצא קברה, ובמקום ישנו בית כנסת הקרוי על שמה.

(על-פי "אוצר ישראל")

2. מנהגי התעוררות אשכנז בכל ועדות המזרח

"תניא בפרקי רבי אליעזר: בראש חודש אלול אמר הקב"ה למשה: "עלה אלי ההרה" שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה. משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר: "עלה אלוקים בתרועה ד' בקול שופר" (תהלים מז). לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החודש כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה... וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפילה ויש מי שמרבין לומר סליחות ותחנונים מראש חודש אלול ואילך".

לפי רמב"ם המנהג לומר סליחות ותחנונים מראש השנה עד ערב יום הכיפורים "וכן עשה רב עמרם גאון"...

כיום רווחים שני מנהגים:

מנהג עדות המזרח, להתחיל בסליחות מראש חודש אלול, ומנהג בני אשכנז להתחיל במוצאי שבת שלפני ראש השנה... וכל המוסיף לבקש רחמים זכות היא לו.

(על-פי טור או"ח ס' קסכ"א)

3. חתן תורה, חתן בראשית

המנהג שמעלים לתורה בשמחת תורה אדם חשוב כדי לסיים את הקריאה בתורה היה נהוג כבר בימי הגאונים בבבל. משם נפוץ המנהג לכל קהילות ישראל.

העולה שזכה בכבוד לסיים את הקריאה בתורה נקרא בתחילה "גומר" או "מסיים". מאוחר יותר (במחזור ויטרי מהמאה האחת-עשרה) נקבע לו הכינוי "חתן גומר". השימוש במילה "חתן" טעון הסבר. יש מי שסבור שהטעם הוא כינויה של התורה "כלה". יש משערים שמילה זו היא שיבוש של המילה חתם. בתחילה נקרא העולה "חתם תורה" כי הוא חותם את התורה, שמחה המזכירה שמחת חתן וכלה. הכינוי חתן עבר גם למי שהחל בקריאת התורה בספר בראשית והוא נקרא "חתן בראשית".

חתן תורה וחתן בראשית זכו לכבוד רב ולגינונים של חתן בתוך שבעת ימי המשתה שלו. מעניין שגינוני חתונה שנוהגים בחתנים אלה מצויים רק לאחר שנקבע שמם "חתנים" (כתוצאה מהשיבוש כנ"ל), ואין להם זכר בתקופה הקדומה שבה עדיין לא הוטבע המונח חתן.

יהודי לוב נהגו לכבד בחתן תורה וחתן בראשית שני חתנים שהתחתנו בשנה החולפת. בכך הובלט הקשר בין התורה ובין האשה (הטובה).

יהודי מרוקו נהגו לקשט את בית הכנסת לכבוד שמחת תורה במיני אריגים ובדים צבעוניים, כך שכותלי הבית לא נראו. במרכז בית הכנסת מקימים מעין חופה מקושטת יפה, ובה מקומות ישיבה לחתנים - חתן תורה וחתן בראשית.

יהודי תימן אינם מקפידים על מספר ההקפות אף שנראה מפיוטי ה"תכלאל" שהן שבע. לפי מנהג ארץ זו יש רק חתן אחד, הוא "חתן תורה" ו"חתן בראשית" כאחד.

על-פי "מועדי ישראל" מאת יואל רפל

(אריה - בבקשה לשלוח תשבץ נקי יותר! תודה)

מאוזן :

1) משמש להטות כיוונים במכונית או במטוס; 4) בעזרת השם - ראשי תיבות; 7) שבועה; 9) נותנת אור וגם חום; 11) מחגי חודש תשרי; 14) היום המקודש מכל הימים; 16) מצחיק מאוד; 17) עני נזקק; 19) אחד משבטי ישראל; 20) מקולות השופר; 22) בעל-חיים טורף המיילל בלילות; 23) בכי זעקת שבר; 25) מקום שבו חוצבים במעמקי האדמה (כתיב מלא).

מאונך :

2) שטח שגדלים בו עצים ופרחים; 3) מארבעת המינים; 5) מלאכות; 6) חג חשוב בחודש תשרי; 8) גובה; 10) חזר; 12) חבל עבה וחזק; 13) בקשה מעומק הלב; 15) פירות משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ-ישראל; 18) קמצן; 21) שליט עליון, כינוי לקדוש ברוך הוא; 24) רכס, גבעה.

על-פי "עוד נמשכת השרשרת" מועצה דתית בקעת הירדן

ראה פתרונות בסוף הגיליון

1. זיכרונות אבותיי

טרומ פעולה: רצוי להכין מראש רשימת פריטים הקשורים לחגי תשרי (ראה הרשימה בהמשך). מחלקים אותה לחניכים ומבקשים מהם לדובב את בני משפחתם לספר סיפורים ואגדות וכו' הקשורים לפריטים.

הפעלה: הכל יושבים במעגל צפוף כשמדריך המשחק יושב בין המשחקים ולידו קופסה מכוסה בסדין שבה נמצאים חפצים שונים הקשורים לחגי תשרי. המדריך מעביר את החפצים הנמצאים בקופסה אחד אחר השני בין המשחקים היושבים מסביב ומבקש מהם למשש כל חפץ לפני שיעבירו אותו הלאה לחבר היושב על ידם.

יש לציין שאת החפץ מעבירים מיד ליד כאשר הידיים מונחות מאחורי הגב. לאחר שהחפץ הראשון עבר 5 חניכים, יכול המדריך להעביר חפץ שני ואחר כך שלישי וכו'.

לאחר שכל החפצים עברו מיד ליד וחזרו למדריך, מספר כל אחד בתורו סיפור קצר אודות החפצים שהועברו. כל הכולל בסיפורו מספר רב יותר של חפצים הרי זה משובח.

חפצים לדוגמה: שופר, מחזור, תפוח, תיק לטלית, כרטיס ברכה, קישוט לסוכה, קופסת אתרוג, ערבה, הדס, מחזיק ללולב. כמובן אפשר להוסיף על הפריטים ולהשתמש גם בחפצים יום יומיים המרמזים לרעיונות ולקחים של החג.

ניתן לגוון את הפעולה על-ידי העברת כל חפץ בנפרד עם מוסיקה ברקע וברגע שהמוסיקה נפסקת על החניך שמחזיק בידו החפץ לספר את סיפורו. כמו כן החניכים האחרים יכולים להוסיף פרטים לסיפורו.

2. הפתגם בפנטומימה

חמישה חניכים מהקבוצה יוצאים החוצה. החניכים שנותרו בחדר בוחרים בפתגם או במשפט - רצוי לבחור בפתגם או במשפט משיר או סיפור המוכר לכולם.

החמישה שיצאו נכנסים לחדר ואחד מהקבוצה משחק לפנייהם (בתנועות) את הפתגם. אין הכרח לשחק את המשפט מילה במילה אלא לתת את התוכן של הפתגם אשר נקבע.

פתגמים לדוגמה

§ אין קטיגור נעשה סניגור.

§ אני לדודי ודודי לי.

- § כבקרת רועה עדרו מעביר צאנו תחת שבטו.
 - § תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו.
 - § ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה.
 - § אדון הסליחות בוחן לבבות (אדון הסליחות).
 - § תהא השעה הזאת שעת רחמים (אבינו מלכנו).
 - § שנה הלכה שנה באה אני כפיי ארימה (נחום נרדי).
- ניתן להיעזר ברעיונות לשירים מתוך הפעלופדיה, אנציקלופדיה לפעילות חברתית.

3. תן קו

מעמידים לוח כאשר מוצמדים אליו ניירות גדולים. למנתחרים ניתן טושים בולטים. כל קבוצה שולחת מתחרה לפי התור. כאשר המנחה מראה למתחרה כרטיס עם מילה רשומה ועל המתחרה להעביר את המשמעות בעזרת ציור לקבוצה שלו תוך זמן קצוב. ניתן להעביר מילים הקשורות לחג - שמות של פירות וירקות. ניתן להעביר מושגים כמו שבעת המינים, אושפיזין, כפרות, יום הדין, עלייה לרגל, הקפות, תפילת הגשם (ליתר רעיונות ראה במדור "דינים").

4. משחק חג הסוכות

מיועד לגילאי 6-12.

מטרה: הכרת מושגי חג הסוכות ושמחת תורה.

ציוד דרוש:

- § לוח משחק
- § קוביה
- § כרטיסי שאלות
- § כרטיסי מזל (בצבע שחור - 15-).
- § צוות שיפוט

המדריך מחלק את הקבוצה לשתיים.

כל קבוצה מנסה להגיע ראשונה לסוף המסלול. בדרך יש מטלות ושאלות שעליהם ליישם.

הוראות

כל נציג קבוצה זורק את הקוביה וקבוצתו פועלת על פי המספר שמראה הקוביה. אם מגיעה למשבצת לא צבועה הקבוצה חייבת לענות על שאלה. אם מצליחה לענות - מתקדמת 2 משבצות. אם לא מצליחה - חוזרת אחורה 2 משבצות והשאלה עוברת לקבוצה השניה.
במידה שמגיעים למשבצת שחורה הקבוצה מקבלת כרטיס מזל שמטיל עליה משימה.

כרטיסי שאלות

1. מהו השם הנוסף לחג הסוכות בתורה. (חג)
2. למי מבין ארבעת המינים אין טעם ואין ריח? (ערבה)
3. אלו תכונות פוסלות בכל ארבעת המינים? (די לציין תכונה אחת) (יובש)
4. אלו שני חתנים מיוחדים עולים לתורה בשמחת תורה? (חתן תורה, חתן בראשית)
5. מיהם שבעת האושפזין המתארחים בסוכותנו (ציין ארבעה מתוך שבעה). (אברהם, יצחק, יעקב, יוסף, משה, אהרן ודוד)
6. על מה נידונים בחג הסוכות? (על המים)
7. מה עושים בלילה השביעי של חג הסוכות? (תיקון ליל הושענא רבא)
8. איזו ברכה אנחנו מברכים לפני כל אכילה קבועה בסוכה? (לישב בסוכה)
9. מדוע אנחנו מצוים לצאת לסוכה בעונה קרירה ולא נוחה? (כדי להראות את רצוננו לצאת מהבית ולבטוח בקב"ה)
10. מה היו עושים בערבות בזמן שבית המקדש היה קיים? (היו מעמידים אותם ליד המזבח)
11. איזו שמחה מיוחדת נוהגת בלילות חג הסוכות? (שמחת בית השואבה)
12. איזו תפילה מיוחדת נאמרת בתחילת מוסף של שמיני עצרת? (תפילת הגשם)
13. ממה באה המילה סוכה? (סכך - מלשון כיסוי והגנה)
14. באיזה מנהג נביאים עתיק קשורה הערבה בימינו? (חיבוט הערבה)
15. מה מסמל הצירוף של כל ארבעת המינים יחד? (אנו מתפללים עבור כלל ישראל)
16. מהו ההבדל בהקפות בין כל ימי חג הסוכות לבין היום האחרון. (ביום האחרון מקיפים את הבימה 7 פעמים)
17. מדוע מרבים להתפלל ביום הושענא רבא. (כי הושענא רבא הוא יום חתימת הדין)
18. באיזו יד אווזים את הלולב ובאיזו את האתרוג? (בימין בלולב ובשמאל באתרוג)

19. איך נקראת התפילה שאומרים תוך כדי הקפת הבימה בסוכות? (הושענא)
20. מהי המצווה המיוחדת לחג הסוכות שחל אחרי שנת השמיטה? (הקהל)
21. באיזה חלק של התפילה מונענעים את הלולב? (עם יתר המינים). (בתפילת הלל)
22. האם בימינו נוטלים את הלולב כל שבעת ימי החג? (לא נוטלים את הלולב בשבת)
23. מה מזכירות לנו הסוכות שאנו בונים היום? (את ענני הכבוד שליוו את בני ישראל במדבר או הסוכות שבנו בני ישראל במדבר)
24. מהו סדר הפעולות הנכון בבניית סוכה? (קודם מעמידים את הדפנות ואח"כ שמים את הסכך)

כרטיסים שחורים (סיכוי) לדוגמה

- § העירייה מחלקת סכך ואתה רוכב על אופניך כדי להגיע למרכז החלוקה "רכב" תור נוסף.
- § אתה "טס" לצרכניה לקנות נעצים וסיכות לקישוט הסוכה, הצרכניה נסגרת בעוד 5 דקות, ואתה מדלג 6 צעדים קדימה כדי להגיע בזמן.
- § טיפסת בזהירות על עץ הדקל שבחצרכם, והצלחת לקטוף את הלולב שבצמרת. תתקדם צעד נוסף.
- § אתה רוצה לאגד את הלולב אבל גילית שחסרות לך ערבות "קטוף" לך ותמתין לתור הבא.
- § עזרת לקטוף ערבות בנחל הסמוך למושב והאחראי העניק לך בסוף היום ערבות לכל המשפחה - תתקדם 4 צעדים.
- § חסר לכם סדין פרחוני לקישוט דפנות הסוכה, לדודה שלך יש כזה, ואתה מתנדב "לקפוץ" להביא אותו. רץ לביתה ותקבל תור נוסף.
- § אתה צריך לקנות פשתן לעטיפת האתרוגים בסוכות. התקדם 2 צעדים עד לשוק ארבעת המינים.
- § התברר לך שההדסים שקניתם נקטפו בשמורת טבע והם גזולים, תמתין לתור הבא.
- § השקעת הרבה מאמץ בנוי הסוכה והקישוטים נראים נהדר! זכית בסוכה מהודרת וגם בתור נוסף.
- § בתפילת שחרית היית עדיין מנמנם והפלת את האתרוג שלך והפיתם נפל במהלך ההקפה. תמתין לתור הבא.
- § לא נזהרת ושרטת את חברך בפניו בלולב שלך. שמור על הלולב והמתן לתור הבא.

לסרוק את את המשבצות למשחק!!!!!!ב. פרשת השבוע

חידות וחידודים (ראה פתרונות בסוף)

כי תצא

1. איזו היא המצווה היחידה בפרשתנו וכמעט יחידה בתורה שעל קיומה מובטחים אנו באריכות ימים - כמו במצוות כיבוד הורים.
2. להלן רשימת הפק"ל (פקידות קבע לקרב) של חייל יהודי מתקופת כיבוש הארץ הכוללת את כל ציודו האישי. היש לך הערה כלשהי על רשימת זו? א) תרמיל גב, ב) תרמיל צד, ג) חגור, ד) קשת, ה) חיצים, ו) אשפה, ז) חרב, ח) ביגוד.
3. באיזה סיפור בפרשתנו יש מגמה ברורה של ציון מוסר ההשכל שבו (קשור למרים אחות משה ואהרן).
4. עת ישראל במדבר נדד
בא להלחם עם אחד
במלחמה הכהו ישראל
למחות זכרו - נשבע האל.
5. אלו שתי עבירות הקשורות למשא ומתן עלול אדם לעבור ברגע שקיעת השמש?

כי תבוא

1. ובנית שם מזבח לדי אלוקיך, מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל (כו, ה). באיזו שיטה אם כן הצליחו לבקע את האבנים לצורך בניית המזבח?
2. באיזו מילה בפרשתנו יש ארבעה פתחים רצופים? (סוג מחלה).
3. הוצאת מילים מהקשרן היא שיטה פסולה, שכן על פיה מצווים אנו, למשל, לצאת מדעתנו, היכן?
4. פרשתנו מכילה שפע של היגדים המכילים ניגודים. להלן 6 ציטוטים שבהם חסרות המילים המרכיבות את הניגוד. השלם את החסר!

- א. ברוך אתה ב _____ וברוך אתה _____
- ב. ברוך אתה ב _____ וברוך אתה _____
- ג. ונתנך ה' ל _____ ולא _____

- ד. והיית רק ל _____ ולא תהיה _____
- ה. ולא תסור מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום _____ ו _____.
- ו. והיו _____ אשר על ראשך נחשת זה _____ אשר תחתיך

ברזל.

5. שני חומרי בנייה בגוף יחיד
על הבל ואפסיות הדבר יעיד
ואם מוזכרים הם בריבוי
היעדר אוזן קשבת משמעות בביטוי.

נצבים וילך

1. אלו שני מקצועות נזכרים בפרשתנו?
2. בפרשתנו יש אולי הדגמה לעיקרון של "זכין לאדם שלא בפניו", היכן?
3. מצא היגד לפרשתנו המוכיח שאף הגויים רואים קשר של סיבתיות בין פורענות, שבאה על עם ישראל לבין מעשיו הרעים.
4. אין צמחיה, אף לא חורש
ובכל זאת מסופר על טיפול שורש.
5. מהו הרמז בפרשתנו הקשור לאהבת הבורא בראשי תיבות הקשור לחודש אלול?

האזינו

1. המקור לאמירת "ברוך הוא וברוך שמו" בהזכרת שם ד' בברכה מצוי בפרשתנו, היכן? ה"ק"י הוא המפתח.

2. מצא בפרשתנו אסמכתא לחשיבות לימוד היסטוריה?
3. רמז לתחיית המתים בפרשתנו - מניין?
4. מי היא האוכלת ואיננה בעל חיים?
5. "לבי במזרח, ואנכי בסוף מערב"

מקונן ריה"ל באותן היצירות
הדמיון לדמות בפרשה מה רב
אלא שעליך להחליף היוצרות.

וזאת הברכה

1. אלו שני יישובים סמוכים בגליל המערבי סמוכים בשני פסוקים בפרשה?
2. איזו עיר בארץ מכוונה בפרשתנו על שם הפרי הצומח בה בכמויות גדולות?
3. להלן קבלה מדומה שנמצאה על ידי ארכיאולוגים. מדוע היא אכן "מדומה"?
אופטיקה "עין טובה" בהנהלת עינן טוב-רואי
קבלה מס' תתשפ"ג
נתקבל מאת: משה רבינו
הסכום: שמי"ה שקל
במילים: חמישה וארבעים ושלוש מאות שקל.
עבור: משקפיים
תאריך: השנה הארבעים ליציאת מצרים.
חתימה
ע.ט.ר
4. מצא בפסוק אחד בפרשתנו
א. שם של יצירה קלאסית של אחד מגדולי עמנו שגר פעם בספרד.
ב. אסוציאציה ליצירה קלאסית אחרת של אותו אדם הבאה לידי ביטוי במילה הראשונה מתוך שתיים, בשינוי קל.
5. אחרי העיניים לא לתור
מצווים אנו בקריאת שמע
למי התגלה זאת בראש הטור
פשוטו כמשמעו?

בראשית

1. איזו עיר נקראה על שם אדם?
2. מיהו?
- א. אבי יושב אהל ומקנה.
- ב. אבי כל תופש כנור ועוגב.
- ג. המרדים הראשון בתולדות האנושות.

3. מאין היחס השונה לבנים / כלום יש בדבר משוא פנים?
הלא כל אחד מאשר לו הקריב / הבאה ההפליה למען חרחר ריב?
נראה שמיאון או מתן הפרס / תלוי כולו במידת היחס
שבין הקרבן לבין המקריב / אם חיצוני אדיש או אישי חביב.
4. בימי הבריאה הוא האחרון
בו נברא אדם הראשון
בסופו שבת ד' ממלאכתו
קידוש של שבת מתחיל בו.
5. רגליו הוסרו בניחות לא שכיח /
שום סמי הרדמה הוא לא הריח.
על-פי "שאל בנך ויגדך", אריה פלהיימר
שאלות מנחות וחדות מחכימות בפרשת השבוע, פסגות

ג. אקטואליה

הקדמה

מאז חטיפת החיילים שלנו אנחנו מתפללים לשלומם ולשובם. לפי עיתונות זרה החיזבאללה דורש מחיר גבוה ביותר עבור החזרתם. בהקשר זה אנו מביאים מדברי חכמים ממקורותינו על הנושא.

פדיון שבויים - עבר והווה

דוד מצא מקלט בציקלג (=תל חליפה כיום ראה כתבה בהמשך) מרדיפות שאול והיה תחת חסותו של אכיש מלך גת הפלשתי. יום אחד הפלשתים גייסו את כל העתודות שלהם כנגד ממלכת שאול מלך ישראל וגם דוד ושש מאות חייליו גויסו למחנה הפלשתי. דוד מצא את עצמו במצוקה מוסרית. מחד, הוא לא רצה להילחם באחיו, ומאידך, היה לו קשה לסרב לפקודת מלכו-פטרונו, אכיש מלך גת. אירע "נס" ויתר סרני פלשתים טענו שאינם סומכים על נאמנות דוד ואכיש שיחרר אותו ואת אנשיו.

בינתיים, צבא עמלקי פלש לדרום ארץ פלשתים שנתרה ללא הגנה ולקח בשבי את הנשים והטף של אנשי

דוד שנותרו בציקלג. כשדוד ואנשיו חזרו לציקלג מצאו את העיר ריקה ובייאושם אנשי דוד שפכו את זעמם על דוד.

דוד התחזק בדי' ושאל באורים ותומים ויצא במרדף אחרי העמלקים, הביס אותם ושיחרר את השבויים עם שלל רב.

(על-פי שמואל א: פרקים כז-כח)

השווה את מלחמתו של דוד למלחמתו של שאול בעמלק (שמואל א: טו ג-ט).

מצבת הכוחות הגישה לשלל הנחישות במלחמה קצב המלחמה מנהיגות

שאול

דוד

תל חֲלִיף (תל ח'יילפה)

תל יישוב עתיק בנגב הצפוני, ליד קיבוץ להב. לפי אחת הסברות, מקומה של ציקלג המקראית - עיר בנחלת שבט יהודה (יהושע, ט"ו ל"א), שניתנה לשבט שמעון (יהושע, י"ט, ה'). נשארה כנראה עיר פלשתית ובה ישב דוד כשברח משאול (שמואל א' כ"ז ב'ו'). בימי שיבת ציון נושבה העיר מחדש (נחמיה, י"א; כ"ח). על-פי החרסים היה המקום מיושב בתקופות הכלקוליתית, הכנענית הקדומה והמאוחרת, הישראלית, שיבת-ציון, ההלניסטית, הרומית, הביזנטית וימי-הביניים. במקום נמצאו שרידי ביצורים וחלקקה מן התקופה הכנענית המאוחרת, מערת קברים ושרידי ארונות קבורה מן התקופה הרומית.

על פי "כל מקום ואתר", בהוצאת כרטא

המסקנה שדוד תיקן במלחמה זו עם עמלק מה שקילקל שאול. שאול, בעקבות מלחמתו בעמלק איבד את המלוכה ודוד אחרי מלחמתו בעמלק זכה במלוכה.

שאלה

כיצד ניתן להשוות בין מבצע ציקלג למבצע אנטבה? מובא בהמשך קטע על מבצע אנטבה ("מבצע יהונתן").

- כמה נתונים נחוצים כדי לחזור על מבצע ציקלג כדי לשחרר את שבויינו מלבנון?

על פי "ישראל 50", מאת בן כספית, אילן כפיר, דני דור, יהודה שיף, משה מילכר, בהוצאת "מעריב"

מקורות על חשיבות מצוות פדיון שבויים

ואין לך מצווה גדולה כפדיון שבויים, שהשבוי הרי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים ועמד בסכנת נפשות, והמעלים עינו מפדיונו הרי זה עובר על "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך" ועל "לא תעמוד על דם רעך"... ואין לך מצווה רבה כ"פדיון שבויים".

(רמב"ם, הלכ' מתנות עניים, פרק ח, הלכה י).

פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין מצווה גדולה כפדיון שבויים. הי לכך לכל דבר מצווה שגבו מעות בשבילו, יכולים לשנותן לפדיון שבויים ואפילו אם גבו לצורך בניין בית הכנסת, ואפילו אם קנו העצים והאבנים והקצום לצורך הבניין (שאסור למוכרם בשביל מצווה אחרת) - מותר למוכרם לצורך פדיון שבויים.

(שו"ע רנ"ב א')

המעלים עיניו מפדיון שבויים עובר על "לא תאמץ את לבבך" ועל "לא תקפוץ את ידך" ועל "לא תעמוד על דם רעך" ועל "לא תרדנו בפרך לעיניך" ובטל מצוות "פתח תפתח את ידך לו" ומצוות "וחי אחיך עמך" "ואהבת לרעך כמוך" "והצל לקוחים למות" והרבה דברים כאלו.

(שם, ב')

כל רגע שמאחר לפדות השבויים היכא דאפשר להקדים כאילו שופך דמים.

(שם, ג')

מי שברך לשבויים

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, משה ואהרן, דוד ושלמה, הוא יברך וישמור וינצור את נעדרי צה"ל ושבוי ובתוכם:

§ צבי בן פנינה (פלדמן)

§ זכריה שלמה בן מרים (באומל)

§ יקותיאל יהודה נחמן בן שרה הכהן (כ"ץ)

§ רון בן בתיה (ארד)

§ בנימין בן עדנה (אברהם)

§ עדי בן ציפורה (אביטן)

§ אלחנן בן רבקה (טננבוים)

§ עומר סואיד

ויפדם משביים, ויחזירם לשלום בקרוב, בעבור שכל הקהל הקדוש הזה מתפלל בעבורם בשכר זה הקב"ה ימלא רחמים עליהם, ירבה כוחם וימעט צערם, ישלח להם רפואת הנפש ורפואת הגוף, ויחזירם לחיק משפחתם.

השתא בעגלא ובזמן קריב

ונאמר אמן.

תמונות השבויים!!!!!!!!!!!!!!

חומר עזר

חומר אור-קולי

א. הימים הנוראים

סרטי וידיאו (המצויים במרכזיה הפדגוגית התורנית)

1. בין כיפור לסוכות - (חט"ב) - 627 - עם הרב הראשי לישראל, הרב לאו, הזמר דדי גראיכר ותזמורת.
2. הסליחה - (יסודי - חט"ב) - 478, 506 - סיפורו של ר' שמעון בן אלעזר שהעליב אדם מכוער ולאחר שזה לא סלח לו בקלות קבע את האימרה הידועה "לעולם יהיה אדם רך כקנה ואל יהיה קשה כארז". בסיפור דומה מתנסים ילדים בחוג לדרמה כאשר המדריך מעליב את אחד הילדים.
3. הצדיק הכפרי - (יסודי) - 110, 612 - סרט מצוייר. סיפור הידוע של ילד שלא ידע להתפלל ושרק באמצע תפילת יום הכיפורים....
4. חגי ישראל - (חט"ב) - 199 (ר) - דובר רוסית.
5. חגי תשרי - (יסודי) - 181 (כ.ר.) - מורכב מהסרטים לשמוע קול שופר, אושפיזין, יום תרועה ותכנית פרפר נחמד.
6. חגים ומצוות (חט"ב +) - שבת, כשרות, חנוכה, שופר, מזוזות, תפילין - 193 (ר) (דובר רוסית).
7. יום תרועה - (יסודי) 22, 172 (כ.ר.), 181 (כ.ר.), 506, 612 - ראש השנה, תקיעת שופר ומשמעותה.

8. יונה הנביא - (הגיל הרך) 175 - הסיפור התנכ"י בתיאטרון בובות.
9. יונה הנביא - (יסודי) 627 - סרט מצוייר. סיפור שליחותו של הנביא בנינוה.
10. לשמוע קול שופר - (יסודי, חט"ב) 184, 23, 181 (כ.ר.), 612, 506 - מצוות השופר בראש השנה - גדריה, הלכותיה ומשמעויותיה.
11. שליחות בנוסח ספרד 366 - צולם בבית-הכנסת "שערי תורה" בשכונת ארמון הנציב.
12. במוצאי יום כיפור - (חט"ב ועל-יסודי) - 713 - שירי מקהלה, זמר וסיפורים של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב.
13. יום הכיפורים - (על-יסודי) - 724 - דיון בהשתתפות פרופ' שלום רוזנברג, המורה לספרות אריאל הירשפלד, הסופרת הבימאית מיכל גוברין, בהנחיית ירון לונדון.
14. מבראשית - 813 - שיעורו של הרב מ' אלון בנושא ראש השנה.
15. מבראשית - 832 - שיעורו של הרב מ' אלון בנושאי ראש השנה ועשרת ימי תשובה.
16. 70 פנים לראש השנה - 813 - בהשתתפות פרופ' שלום רוזנברג, אריאל הירשפלד ומיכל גוברין.
17. ונתנה תוקף - 810 - דין וחשבון בקיבוץ בית השיטה בעקבות מלחמת יום הכיפורים.
18. חגי תשרי - 880 (מסדרת פרפר נחמד) (יסודי).
19. חגי תשרי - שנה טובה - 885 (מסדרת פרפר נחמד) (יסודי).
20. מבראשית - 896 - שיעורו של הרב מ' אלון בנושא ראש השנה.
21. תערוכת חגי חודש תשרי באומנות ובהווי העדות - 938 - בהפקת שאול גולדפרב ז"ל.

קלטות קול (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- 2015 - חרטה.
- 2043 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי בבל.
- 2081 - השופר / הימים הנוראים.
- 2203 - עת שערי רצון - פיוטים (רננות).
- 2204 - עת שערי רצון - תפילה (רננות).
- 2208 - מחזור סלוניקי - ימים נוראים.
- 2244 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי כורדיסטאן.
- 2245 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי מרוקו.
- 2246 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח ספרדי ירושלמי.

- 2247 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי תורכיה.
- 2248 - פתח לנו שער - נוסח תפילת הימים הנוראים.
- 2262 - מראה כהן (ת"ת נחלה) תיאור עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים.
- 2263 - ימים נוראים במלל ובניגון.
- 2267 - מאתיופיה לישראל - מסורת חגי ישראל (מארז), בהוצאת הסוכנות היהודית, המחלקה לעלייה וקליטה.
- 2278 - פיוטי ראש השנה (יהודי לוב).
- 2289 - בואו נשיר בחגי תשרי.
- 2355 - אלול - שלושה ספרים נפתחים בראש השנה - ביאור עניין - הרב אליהו דרמר, מכון הרב פרנק - רמות.

שקופיות (המצויות במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- § הימים הנוראים בקהילות ישראל (זאב רדובן) - (3001)
- § ימים נוראים (שקופיות - קלטת ברוסית) - (3002)

ב. חג הסוכות ושמיני עצרת

דגם לגזירה - בניית סוכה

סרטי וידיאו (המצויים במרכזיה הפדגוגית התורנית)

1. אגודה אחת - 150 - (חט"ב - על-יסודי) - הלכות ארבעת המינים לפי מנהגי העדות השונות על רקע גידולם בטבע ובנופי ארץ-ישראל.
 2. אושפיזין (יסודי) - כיצד בונים סוכה כשרה - 172, 22 (כ.ר.), 181 (כ.ר.).
 3. בסוכות תשבו (יסודי - חט"ב) - 23 - דיני הסוכה.
 4. חגי ישראל (חט"ב) - 199 (ר) דובר רוסית.
 5. חגים ומועדים ומצוות בין אדם לחברו (חט"ב - על-יסודי) 233.
- לקט תכניות ביהדות על הנושאים: יחס של אמון וכבוד בין אדם לחברו, משא ומתן באמונה במסחר, השבת אבידה, שלושה רגלים (פסח, שבועות, סוכות), איסור בל תשחית.
6. שלושה רגלים - (יסודי) 250 (ר) דובר רוסית
 7. בין כיפור לסוכות - (חט"ב) - 627 - עם הרב הראשי לישראל, הרב לאו שליט"א.

8. סוכות - (על-יסודי) 680 (כ.ר.) (אנגלית, כתוביות ברוסית) - קבוצות תלמידים מכינה סרט על דיני סוכות ומנהגיו.

9. מבראשית - 896 - שיעוריו של הרב מ' אלון בנושא סוכות.

10. תערוכת חגי חודש תשרי באמנות ובהווי העדות - 938.

שקופיות (המצויות במרכזיה הפדגוגית התורנית)

§ סוכות - 3003 - יצחק גנוט (קלטת ברוסית).

§ סוכות - 3004 - יצחק גנוט.

§ סוכות - 3005 - שמחת תורה בקהילות ישראל (זאב רדובן).

קלטות קול (המצויות במרכזיה הפדגוגית התורנית)

§ 2260 - סוכת שלום - (ת"ת נחלה) תיאור חג הסוכות בזמן בית המקדש.

§ 2375 - הגדר בשמחת החג - הרב אליהו דרמר - מכון הרב פרנק - רמות.

§ 2376 - סוכות נעוץ ביעקב אבינו - הרב אליהו דרמר - מכון הרב פרנק - רמות.

פתרונות לחידות וחידודים

כי תצא

1. מצוות שילוח הקן (דברים כב: ז).

2. ברשימה נשמטה היתד ככתוב בפרק כג, יד "ויתד תהיה לך על אֲזַנְךָ" וכו'.

3. בפרק כד: ח מתריעה התורה להישמר בנגע הצרעת ובפסוק שלאחריו נכתב "זכור את אשר עשה ד' אלקיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים".

4. מוחיית עמלק.

5. א. השהיית משכוננו של העני מעבר לשקיעה היא לאו (כד: יב, יג).

ב. תשלום שכרו של העובד היומי חייב להיות לפני השקיעה (כד: יד-טו).

כי תבוא

1. לא היה צורך לבקע את האבנים הללו שכן "אבנים שלמות תבנה את מזבח ד' אלוקיך" (כו: ז).

2. "יככה ד' בשחפת וּבְקִדְחַת" וכו' (כה: כב).

3. והיית משגע ממראה עינך אשר תראה (כח : לד).
4. א. בעיר - שדה
 ב. בואך - צאתך
 ג. ראש - זנב
 ד. מעלה - מטה
 ה. ימין - שמאל
 ו. שמך - ארץ
5. "וועבדת שם אלהים אחרים אשר לא ידעת... עץ ואבן "דבר אל העצים ואל האבנים".

נצבים - וילך

1. מחוטב עציך עד שואב ממיך (כט: ג).
2. ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת... אשר ישנו פה עמנו... ואת אשר איננו פה עמנו היום.
3. "ואמרו כל הגויים על מה עשה ד' ככה לארץ... ואמרו על אשר עזבו את ברית ד' אלקיך" (כט: כג-כד).
4. "פן יש בכם אי או אשה או משפחה או שבט... פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה".
5. "ומל ד' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך" (ל: ו).

האזינו

1. "כי שם ד' אקרא הבו גודל לאלוקינו" (לב: ג).
2. "זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור..." (לב: ז).
3. "ראו עתה כי אני הוא ואין אלקים עמדי אני אמית ואחיה" (לב: לט).
4. "אשכיר חצי מדם וחרבי תאכל בשר..." (לב: מב).
5. הכוונה כמובן למשה רבנו שליבו היה במערב - בעבר הירדן המערבי והוא עצמו היה במזרח.

וזאת הברכה

1. מענה אלקי קדם... (לג: כז-כח).
 וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב.

2. "ואת הנגב ואת הככר בקעת יריחו עיר התמרים" (לד: ג).
3. מעבר לעובדה שבאותה תקופה לא היו משקפיים, עומד הדבר בסתירה לכתוב: "ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא כהתה עינו ולא נס לחה (לד: ז).
4. ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל.
הכוונה כמובן לרמב"ם שכתב בין השאר "היד החזקה" ו"מורה נבוכים".

בראשית

1. חנוך.
 2. א. יבל - אבי יושב אהל ומקנה (ד: כ).
ב. יובל - היה אבי תפש כנור ועוגב (ד: כא).
ג. הקב"ה - היה המרדים הראשון (ב: כא)
 3. מנחתם של קין ושל הבל (ד: ג-ה).
 4. יום השישי.
 5. הנחש.
- על פי "שאל בנך ויגדך", אריה פלהיימר, פסגות

חדש באגף לתרבות תורנית